

Ҳанафий фақиҳлар табақалари

16:12 / 28.03.2017 2801

Албатта, ҳамма фақиҳ номининг олганларнинг даражалари бир хил эмас. Балки улар турли табақаларга бўлинадилар ва ўша табақаларида уларнинг даражалари билинади. Шунинг учун фикҳ илми толиблари бу табақаларни билиб олишлари лозим.

Биринчи табақа.

Бу табақага шариат миқёсида ижтиҳод қилган улкан имомлар, мазҳаббоши фақиҳлар ва уларнинг даражасидаги зотлар кирадилар. Тўрт мазҳаб бошлиғи бўлган имомларимиз манашу биринчи табақага кирадилар. Улар фикҳнинг асл қоидаларини ишлаб чиқадилар, шаръий далиллардан фаръий ҳукмларни истинбот қиласидилар. Улар ҳеч кимга тақлид қиласидилар. Бу табақа ижтиҳоднинг енг олий табақасидир.

Иккинчи табақа.

Мазҳаб мужтаҳидлари табақаси. Биринчи табақа соҳибларининг шогирдларидан бу табақа фақиҳлари чиқкан. Мисол учун Абу Ҳанифанинг шогирдлари Абу Юсуф ва Муҳаммадлар иккинчи табақага кирадилар. Бу табақадаги фақиҳлар шаръий далиллардан ўз устозлари ишлаб чиқкан қоидалар асосида шаръий ҳукмларни чиқарадилар. Улар асосий қоидаларга тегмаган ҳолда баъзи фаръий ҳукмларда устозларига хилоф қилишлари мумкин. Агар асл қоидаларда хилоф қилса, мазҳабдан чиқкан бўлади.

Учинчи табақа.

Мазҳаббоши имомдан ривоят қилинмаган масалаларда ижтиҳод қиласидиган фақиҳлар табақаси. Бу табақадаги мужтаҳидларга ҳанафий мазҳабида Хассоф, Таҳовий, Абул Ҳасан ал-Кархий, Шамсул Аимма ал-Ҳалвоний, Шамсул Аимма ас-Сарахсий, Фахрул Ислом ал-Баздавий, Фахриддин Қозихон ва бошқалар киради. Бу табақадаги фақиҳлар шайхларга аслларда ҳам, фаръларда ҳам хилоф қила олмайдилар. Улар ўз шайхлари ишлаб чиқкан қоидалар асосида мазкур шайхлардан бир ривоят қолмаган масалаларда ҳукмлар чиқарадилар. Бу табақа ижтиҳод табақаларининг энг пасти ҳисобланади.

Тўртинчи табақа.

Бу табақадаги фақиҳлар ижтиҳод даражасига етмаган бўладилар. Уларга фақиҳларимиздан Розий мисол бўла олади. Уларни асҳоби таржих деб

аталади. Улар ўзлари ижтиҳод қила олмасалар ҳам усулни билгандар иштегендеги учун ва ҳукмни қаердан олишни билгандар иштегендеги учун икки томонга буриб юбориш мумкин бўлган гапларни қай бири тўғри эканини ва шунга ўхшаш майда ишларни қиласидилар.

Бешинчи табақа.

Тақлидчи фақиҳлардан таржих соҳиблари табақаси. Таржих дегани бир нарсадан бошқасини устунлигини аниқлаш деганидир. Бу табақадаги уламолар бир ҳукмни иккинчисидан устун эканини аниқлашади. Уларга ҳанафий уламолардан Абул Ҳасан ал-Кархий, Бурҳониддин Марғилоний ва бошқалар киради.

Олтинчи табақа.

Кучли ва ўта кучли, мазҳабда бор ва заиф, зоҳир ривоят ва нодир ривоят орасидаги фарқни биладиган уламолар табақаси. «Канз», «Мухтор», «Мажмаъ» ва «Виқоя» каби китобларнинг муаллифлари худди манашу табақадаги фақиҳлар ҳисобланадилар. Улар ўз китобларида номақбул гаплар ва заиф ривоятларни нақл қилмайдилар.

Еттинчи табақа.

Семиздан ориқни, ҳўлдан қуруқни, ўнгдан чапни ажратадиган тақлидчилар табақаси. Буларга мутлақо яқинлашмаслик зауур.

Китоблардан фойдаланишда уларнинг муаллифларига эътибор бериш, кўпчилик уламоларнинг таҳсинига сазовор бўлган китобни ихтиёр қилиш зарур.

Агар бир масалада Абу Ҳанифа бир тараф, Абу Юсуф ва Муҳаммад бир тараф бўлиб қолса, хоҳлаган тарафни олаверса бўлади.

Агар Абу Ҳанифа икковларидан бири билан бўлиб бирлари ёлғиз қолса, Абу Ҳанифа бор тараф қабул қилинади.

Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф